

w gediend heeft, eritaat ontvangt, i wordt niet ge- worden, dat hij regeven heeft (is riteering wegens oo is. (Alsif het is na zoo korten ok jonge kracht n verteerd zijn: van een predi- medici hem na den.) En hier- p pensioen) Want al dient i de nooddruff... ming in van de statie-motief vol- Woords met de n. santsweezen het vaders inkomen rag. Consequent gelijk men voor een percentage steld van vaders oals de synode aren te stuiten, elijke nooddruff ische leven heb- inkomen en die is de emeritaats- n tot verlichting R. S. s Ursinus. , dat het Woord eld? s in de boeken opgeteekend is, elen des geloofs et kort wanneer e gansche zalig- oord Gods voor noodig, dat wij is ook noodig, Kerk); zoo wij ndigheden belet irstenen willen od. le geheele Kerk pselen geprezen l der Kerk be- t. or de prediking in Zijn Verbond vordert. meer en meer, rnamen. eilige Geest in enken van Gods n onderwijzen, n gehoorzamen. G. B. ATIE et-Christelijke 1 we gepoogd ig, die op de burgh in 1910 et zgn. „Lay- nomen tegen- ke hoodschap egen dezen steekenis van tzelfde thema groote waarde rs teegen den zendingstijf n de richting absoluutheid icaal op den ke kerk van to the Bible' tukken, waar- komt te staan gstaak.

Dat wil natuurlijk niet zeggen, dat sinds de conferentie van Edinburgh geen boeken op de zendingmarkt gebracht zouden zijn, wier auteurs ook aan de absoluteitheid van het Christendom vasthielden en de in het geding zijnde zendingsvraagstukken bezagen bij het licht van Gods Woord. Ik noem bijv. de publicaties van Rob. E. Speer („The Finality of Jesus Christ”), M. Schlunk („Die Weltreligionen und das Christentum”), J. Richter (o.a. in zijn „Evangelische Missionskunde”), P. Althaus e.a. („Die Weltreligionen und das Christentum”), E. Brunner („Die Christusbotschaft im Kampf mit den Religionen”), K. Hartenstein (o.a. in zijn „Die Mission als theologisches Problem”), Joh. Witte (o.a. in „Das Christentum und die anderen Religionen der Erde”), en in „Die Christusbotschaft und die Religion”), S. M. Zwemer (in „Thinking Missions with Christ”), Hans Lilje („Das Evangelium und die Religionen”), H. W. Schomerus („Parallelen zum Christentum als religions-geschichtliches und theologisches Problem”) e.a. Het meerendeel dezer geschriften zal ook ongetwijfeld aan Kraemer niet onbekend zijn geweest. Ook al bracht de opzet van zijn boek mee, dat hij slechts zelden zijn bronnen noemt, de invloed vooral van Brunner is duidelijk te bespeuren en het zou mij zeer verwonderen indien Kraemer ook niet Frick's „Vergleichende Religionswissenschaft” en Witte's „Christusbotschaft” gelezen had. Om één voorbeeld te noemen, de nadruk, welken Kraemer legt op de „totalitarian approach” tot de niet-Christelijke godsdiensten, correspondeert geheel met Frick's opvattingen daaromtrent (verg. a.w., pp. 14 v.v.).

Geheel nieuw zijn Kraemer's uiteenzettingen dan ook niet, maar zij zullen in den vorm, dien Kraemer ze gegeven heeft, ongetwijfeld veel meer invloed uitoefenen, vooreerst omdat het boek van Kraemer één der meest belangrijke leidraden zal zijn voor de besprekingen te Madras, waar de leidende figuren van heel de zendingswereld tezamen vergaderen, en ten tweede omdat Kraemer, meer dan één der genoemde auteurs (daartoe in staat gesteld door zijn diep inzicht en haast encyclopaedische kennis zoowel van de huidige zendingproblemen als van de niet-Christelijke godsdiensten) zijn principiële beschouwingen telkens weer confronteert met de praktische situatie op de verschillende zendingsterreinen. Dat maakt juist zijn boek voor ons zoo buitengewoon waardevol, want alleen door principiële bezinning bij het licht van Gods Woord over de in het geding zijnde vraagstukken, waarbij deze worden gezien in hun universeel verband, kan het komen tot beginselvast handelen in de praktijk.

Nu mag het ondoenlijk worden geacht al de vraagstukken, die in het boek van Kraemer worden behandeld, achtereenvolgens hier te bespreken. Ik wil mij daarom beperken tot de beide hoofdstukken van dit werk, n.l. onze houding tegenover de pseudo-religie (hoofdstuk IV en ten deele V—VII) en de wijze, waarop de zending haar boodschap heeft te brengen in de niet-Christelijke wereld (hoofdst. VIII en IX). In een slotartikel hoop ik dan nog enkele opmerkingen te maken over den theologischen achtergrond van Kraemer's beschouwingen, zooals die inzonderheid in het derde hoofdstuk (over het Christelijk geloof en de Christelijke ethiek) ons beschreven wordt.

Vooraf echter nog een kort overzicht van het geheele werk.

In het eerste hoofdstuk („A World in Transition”) teekent Kraemer de huidige geestelijke crisis in de wereld, die zich zoowel in het Westen als in het Oosten demonstreert in saecularisme en relativisme. De crisis der kerk openbaart zich daarbij vooral in de breuk, die tusschen kerk en samenleving is ontstaan.

In het tweede hoofdstuk („Wither Missions?”) laat Kraemer vervolgens zien, dat de crisis der kerk ook tot onzekerheden op het terrein van de zending heeft geleid. Met name noemt hij de conferenties te Edinburgh en Jeruzalem en het Laymen's Report (waarover wij in de voorgaande artikelen hebben gesproken) tegenover de continentale opvattingen. Heel deze situatie dringt ons tot principiële bezinning over de grondslagen en methoden der zending. „Back to fundamentals”. Dan blijkt het, dat het in de zending niet gaat om „verlichting” of „sociale vooruitgang”, of iets dergelijks, maar om geloofsgehoorzaamheid aan de opdracht van Christus.

Het derde hoofdstuk („The Christian Faith and the Christian Ethic”) spreekt daarom over den inhoud van het Christelijk geloof en over de grondslagen der Christelijke ethiek, waarbij de auteur den vollen nadruk legt op het feit, dat „the only legitimate source from which to take our knowledge of the Christian faith in its real substance is the Bible” (p. 61). In den Bijbel ligt het getuigenis van profeten en apostelen besloten, waarop de kerk is gebouwd. En datzelfde geldt van de Christelijke ethiek. Op de Barthiaansche trekken vooral in dit hoofdstuk komen we later terug.

Nadat Kraemer zoo den inhoud van het Christelijk geloof heeft vastgesteld, kan hij in het vierde hoofdstuk dan handelen over onze houding tegenover de niet-Christelijke godsdiensten (men zie daarover het volgende artikel).

In het vijfde en zesde hoofdstuk geeft Kraemer

in aansluiting daaraan een buitengewoon oriënteerend en fundeerd overzicht over „de niet-Christelijke levens- en denksystemen” (voornamelijk die van China en Japan en van den Islam) en in het zevende hoofdstuk over „de huidige godsdienstige situatie in de niet-Christelijke wereld”, waarbij behalve China, Japan en het Mohammedanisme ook de „primitieve” volken en het Hindoeïsme „ingehend” worden besproken.

Op deze wijze heeft Kraemer zich een weg gebaad tot de behandeling van „the missionary approach” (hoofdst. VIII en IX), waarop wij in het vervolg nog nader terugkomen, terwijl hij in het tiende hoofdstuk (The Christian Mission in Relation to its Environment) nog enkele opmerkingen maakt over het wezen van de Kerk en de verhouding van het Christendom tot de verschillende levensgebieden (waarbij ook de medische zending, de schooldienst en de houding der zending tegenover sociale vraagstukken ter sprake komt).

In den epiloog ziet Kraemer tenslotte nog eenmaal terug op den afgelegden weg. Voor de zending acht hij vooral drie dingen van het hoogste belang: vooreerst een verdieping en verlevendiging van den godsdienstigen en theologischen achtergrond der zending en der Christelijke kerken, vervolgens een krachtige poging om overal sterke inheemsche Christelijke kerken te bouwen, die getuigenis afleggen van den aard der gemeenschap die typeerend is voor de Christ-geloovigen en tenslotte een diepgewortelde evangelische of apostolische gezindheid.

De Christelijke zending, zegt Kraemer aan het einde van zijn werk, zal bij de volvoering van haar taak gebruik dienen te maken van al de vruchten, die de wetenschap vooral in de laatste decennia heeft opgeleverd. Theologie en geschiedenis, psychologie en ethnologie behooren dienstbaar te worden gemaakt aan het ééne doel: de wereld te overtuigen, dat God in Jezus Christus Zijn beslissend Woord gesproken heeft tot individuen, naties, volken, culturen en rassen zonder eenig onderscheid.

Doch het vuur, dat in ons brandt en zonder hetwelk al ons zendings-enthousiasme krachteloos is, is ontstoken door het geloof in den God der liefde, Die vleesch werd in Jezus Christus, onzen Heer.

Kar. H. B.

PERSSCHOUW

Nog eens: bioscoop en film.

Naar aanleiding van het stuk van De Popma over bovengenoemd onderwerp, opgenomen in de Persschouw, een paar weken geleden, kwam bij de Redactie een brief in van B. v. d. Velden, Jaarvelstraat 52 B, Rotterdam-Zuid.

Omdat deze brief in eerster instantie De Popma betrof, hebben we hem verzocht den inzender te beantwoorden. De Popma was aanstonds bereid dit te doen. We laten nu volgen brief en antwoord.

Hooggeachte Redacteur,

Onder bovenstaand hoofd trof mij een artikel van de hand van De Popma, hetgeen volkomen door U onderschreven wordt. Gaarne wenschte ik hetzelfde te kunnen doen, maar daarvoor zie ik nog geen kans.

De kwestie heeft al geruimen tijd mijn aandacht, niet om voor mezelf de weg te banen om een rustig gebruik te kunnen maken van de bioscoop, maar juist daarom, dat het mij opvalt, telkens weer, hoe een groot aantal jongelui, die van huis uit de bioscoop ontzgd wordt, toch daarheen gaan. En niet alleen jongelui, ook de volwassenen uit onze kring gaan er heen met een vrijmoedigheid, die wanneer men er nog niet aan gewend is, verstedt doet staan. Bovendien wordt de film in den huiselijken kring besproken of het de meest gewone zaak van de wereld is. En waar ik voorheen een geheel anti-bioscoop standpunt innam, kan ik het nu niet meer, m'n overdenkingen hebben mij geleid tot een zeer voorzichtig standpunt. Dit wilde ik gaarne gecontroleerd zien. Daarom de volgende opmerkingen.

1. Hoe motiveert De Popma, dat de speelfilm voor vele duizenden een moreel gevaar is? Welk recht hebben de niet genoemde duizenden om zich hieraan te onttrekken? Licht dat morele gevaar daarom niet in die vele duizenden in plaats van in de film? De uitdrukking „moreel gevaar” zegt op zichzelf hier zoo weinig.

2. „De speelfilm is industrie-product. Moet vóór alle dingen winst opleveren.” Maar hoe nu? Wat gebeurt er in het leven alleen uit liefdadigheid? Drukt mijnheer J. H. Kok in Kampen alle theologische werken om daarmede de Kerk te dienen? Of is er misschien ook een commercieele kant aan de zaak? Is de distributie van ontspanningslectuur een zaak van volksopvoeding of speelt het geld ook een rol? Ook zoo kunnen we m.i. de zaak niet bestrijden.

3. Dat de film-industrie bestaat op een basis van 9 slecht en 1 goed, lijkt mij niet een zaak van de film, maar van het publiek. Wat onder „Persschouw” geruimen tijd geladen vermeld stond, hoe in Amerika juist het gezamenlijk optreden van het publiek een verandering bracht in de soort films, zegt toch wel iets.

4. De huidige film-industrie kan alleen krachtens de zonde bestaan. Is hier dan geen cultuur-ontwik-

keling? Is het niet-Christelijk publiek dan zoo bedorven, dat alle goede moraal daar zoek is? Gesprekken, die ik heb gehad met niet-Christelijk publiek waren van dien aard, dat ik vaststelde een keur die beter was dan de smaak van vele Christenen. Wordt hier niet te veel gegeneraliseerd, wat de bestrijding der zaak niet ten goede komt?

5. Verdienen acteurs en actrices hun brood met zedelijke narigheden? Zie 4. Is de wereld er zoo aan toe? Dan is er voor ons geen plaats meer op de aarde, want dan is niet alleen de bioscoop, maar alle ontspanningsterrein gesloten goed. Is er geen spel meer, dat onze waardeering verdient? Als Bach's Passion wordt gezongen door menschen, die in taal en levenshouding dit Evangelie verloochenen, is het daarom den Christen ontzgd, die passion te beluisteren? Ik kan er ook zoo niet mee komen.

6. Bioscoopgebouw, dat enkel voor dat doel bestemd is. Speelt dat een rol, dan moeten we consequent zijn en de zaak doortrekken, dat alle niet-Christelijke „feestgebouwen” voor ons gesloten moeten zijn. Maakt het verschil of mijn kwartje terecht komt bij den bioscoopdirecteur of bij de aandeelhouders van het „Doel”-complex? (te Rotterdam). Mag ik mijn consumptie in openbare gelegenheden gebruiken bij niet-Christelijke géran's?

7. Voor De Popma's besef liggen die dingen zóó voor de hand, dat... Het ware te wenschen, dat het bij allen zoo was. Maar het is zoo, meen ik, niet! Dit artikel had ik gaarne en dan wat meer gemotiveerd, op de eerste bladzijde van De Reformatie gezien. Het vraagstuk is zeer urgent en behoorlijke uitspraken worden zeer gemist. Zeer bescheiden wilde ik de opmerking maken, dat de bioscoopkwestie breder moet worden gezien, n.l. de ontspanningsvraag in z'n geheel. Wij mogen toch ook wel 's levens humor waardeeren?

Mijn meening is deze, dat in de eerste plaats wij behoeven een grondige kennis van de H. Schrift. Onze regelmatig weerkorende „Dienst des Woords” behoort daarop te zijn ingesteld, opdat wij elken Zondag weer, met de tucht van het Evangelie in aanraking komen. Met die tucht, die kracht, die wetenschap gaan wij het leven in.

Het leven zelf ligt geheel voor ons open. We hebben gebroken met het dualisme en daarom staan we daar met het oogmerk God te dienen. Niet „een terrein” opelschen, groot woord, natuurlijk ook wel, maar hier om van dat leven te genieten zóó, dat we God er de eere van kunnen geven. De mate van Schriftuurlijke tucht zal ons helpen de noodige kritiek te oefenen. In het onderhavige geval zou ik er daarom de voorkeur aan geven, dat niet alle films, inderdaad veel kaf, maar die, welke daarvoor in aanmerking komen, ernstig en behoorlijk gerecenseerd zullen worden. Ik zie nog niet zoo heel veel verschil tusschen de keuze van een boek en die van een film. Zoek een recentie verdient meer aanbeveling dan een stelregel, die systematisch overtroden wordt. Mede daarom, omdat het vraagstuk niet te keeren is.

U zegt dat iedere brug naar de bioscoop moet kort en klein geslagen. Begint U daar eens mee? Gaat U naar de Ned. Christ. Radio Vereeniging, gaat U naar de zendingdeputaten, gaat U naar het onderwijs, gaat U naar dien positief Geref. ouderling, die bioscoop en Cineac veroordeelt, maar die de huisfilm zeer bemint en wanneer ge vraagt: „Cultuurfilm of Charlie Chaplin”, de laatste kiest.

„Life is what we make it”. Niet geheel juist zult U zeggen en terecht. Maar met onze belijdenis in hoofd en hart is het zeer juist. Zoo kan ik Bach's Passion genieten, ook Mengelberg en z'n orkest, zoo geniet ik ook van „Vadertje Langbeen”.

Uw persschouw-artikel is zeer actueel, heusch, maar naar mijn meening te subjectief om daarmede goede winst te kunnen doen. Wilt U de zaak nog eens overwegen? Weest er van verzekerd, dat U de Gereformeerde gemeenschap er een groote dienst mee bewijst. De kwestie brand!

M'n excuses voor den omvang van dit schrijven. Eigenlijk heb ik nog niet alles gezegd wat ik denk, maar ik meen de hoofdzaken te hebben kenbaar gemaakt.

U dankend voor Uwe welwillende aandacht, Met de meeste hoogachting, enz.

Het antwoord van De Popma luidt als volgt:

Bij den geachten inzender heerscht enig misverstand aangaande mijn bedoeling; waarschijnlijk vindt dat z'n oorzaak in het feit, dat hij conclusies trekken moest uit een klein gedeelte van wat ik schreef en 't geheel niet te zijner beschikking stond.

Liever dan te trachten elke zinsnede uit deze coupure te verdedigen, wil ik mijn kijk op de dingen kort uiteenzetten, met de hoop den inzender te overtuigen, dat 't door hem verlaten standpunt van ont-houding tegenover de bioscoop, toch 't juiste is.

't Vraagstuk is helaas actueel, omdat zeer veel Gereformeerde jongelui vrij regelmatig de bioscoop bezoeken en veel ouderen van wat ze niet kunnen tegenhouden de leiding trachten te nemen door toestemming te geven zoo nu en dan een „goede” film te gaan zien.

Onder „goede” film wordt dan verstaan niet natuurfilm, zendingfilm of iets dergelijks, maar een speelfilm uit de normale Hollywood-atmosfeer stammend, die toevallig fatsoenlijk en netjes is, voor mijn part „Vadertje Langbeen”, waar de inzender van genoten heeft. Ik ken die film niet, maar als 't zich houdt aan 't boek van dien naam, dan is ze inderdaad niet stootend, niet prikkelend en — indien goed gespeeld — geestig en vlot.

We krijgen dus deze vraag: Kunnen wij vrede sluiten met de bioscoop, wanneer ze zich maar relatief ontdoet van de zonde in zijn scherpste vormen?

Eerst zien we dit practisch. 'n Dergelijke „goede” film, waarvan de inzender voorzichtig gebruik wil maken, blijft dikwijls voor vele jongeren zeer zeker